

IDEIGLENES ESZKÖZÖKKEL A DUNA-PARTON

Szerzők: Édelmayer Zsófia és Ferdinandy Kinga

Témavezetők: Alföldi György DLA és Kukucska Gergely

BME Urbanisztika TDK Településkutatás, településfejlesztés szekció 2015

TARTALOMJEGYZÉK

ABSZTRAKT	3
BEVEZETÉS	5
1. DUNA ÉS BUDAPEST	7
1.1. Város és folyó közös fejlődése.....	7
1.2. Használton kívüli és alulhasznosított területek a Duna-parton	9
1.3. Vízparti fejlesztések	10
2. IDEIGLENES HASZNOSÍTÁS	12
2.1 A köztes használat típusai	13
2.2. Közösségi építészet	14
2.3. Az ideiglenes hasznosítás feltételei.....	16
3. IDEIGLENES KÖZTÉRI PROGRAMOK.....	18
3.1. Valyo busz.....	20
4. DUNA-PARTI VIZSGÁLATOK	21
4.1. Duna-parti vizsgálatok eredményei.....	27
5. SLACHTA MARGIT RAKPART	29

5.1 Fizikai, környezeti vizsgálatok.....	30
5.2. Társadalmi vonatkozás	32
5.3. Funkciójavaslat.....	36
6. NEMZETKÖZI PÉLDA	37
7. ÖSSZEGZÉS.....	40
KÉPEK JEGYZÉKE	43

ABSZTRAKT

Budapest meghatározó eleme a Duna, a város és folyója elválaszthatatlanok egymástól. A főváros látképeinek és városszövetének kialakulásában, történelmi, kulturális fejlődésében és a lakók mindennapi életében a várost kettészelő folyó mindig is jelentős szerepet játszott.

A vízzel való közvetlen kapcsolat a rakpartok kiépítésével és azok közúti forgalomnak való átadásával megszűnt, a folyópart, mint városi köztér jelenleg nem létezik.

Nem véletlen, hogy az elmúlt években a Duna és Budapest viszonya újra előtérbe került. A főváros hosszú távú fejlesztéseinek alapvető koncepciója a “Dunával együtt élő város”. A Budapest 2030 tervezet célja egy olyan európai színvonalú, változatos kikapcsolódási lehetőségeket nyújtó folyópart kialakítása, amellyel a Duna a város főutcájává válhatna. Ezt a jövőképet a rakpartok forgalomcsillapításával, a kikötők rendezésével, zöldfelületi rendszer kiépítésével, és az alul-hasznosított területek revitalizálásával kívánja elérni.

2030 meglehetősen távoli időpont. Vajon mi történik ez idő alatt a Duna-parttal? A Budapest 2030-as tervezet a jelenleg alulhasznosított területekre nem fokozatos fejlesztési programot kínál, szemben a belvárosi helyszínekkel, így azok addig is kihasználatlanul maradnak. Az ideiglenes és időleges használat gyakorlata megoldást jelenthet e városi terek újra élesztésére. Kutatásunk során ezekre a folyószakaszokra koncentrálnunk az átmeneti hasznosítás lehetőségeit vizsgálva. Célunk olyan taktikák kidolgozása, amelyek alacsony költségvetésű megoldást nyújthatnak az elhagyatott Duna-parti területek használatba vételére, a helyi igényekre való reagálással, a lakosság aktivizálásával.

Hazai és külföldi példákkal, esettanulmányokkal illusztráljuk az alulról szerveződő kezdeményezések kérdéskörét, az ideiglenes hasznosítás módjának logikáját, a folyamatban résztvevő szereplők lehetőségeit, hogy egy átfogó képet kapjunk arról, hogy mihez lehet kezdeni ideiglenes eszközökkel a Duna-parton.

BEVEZETÉS

Egy város létezhet anélkül is, hogy közvetlen kapcsolatban állna a természetes folyóvizével: kihasználhatja a folyó által nyújtotta kereskedelmi, közlekedési útvonalakat, biztosíthatja a lakossága ivóvízszükségletét és, mint Budapest esetében is, messziről impozáns látványt nyújthat az épített és természetes környezet együttese; de véleményünk szerint ezzel a távolságtartással egy-egy város rettentő sokat veszít. Egy várost átszelő folyó nemcsak morfológiailag, kulturálisan és gazdaságilag hat a város életére, hanem lélektanilag is befolyásolja az ott lakók mindennapjait.

A mai világban a nagyvárosok sűrű beépítése és nagy laksűrűsége miatt egyre kevesebb az olyan terület, ahol az ember kiszakadhat a mindennapi közegből, ahova elmenekülhet a rohanó tömeg, a hangos közlekedés, a szűk utcák, vagy a magas házak elől.

Emellett az utóbbi évtizedekben építészeti és közösségi kezdeményezések alakultak a modern társadalom problémájának, az elidegenedés és izoláció, megoldására. A közösségi kezdeményezéseknek olyan teret kell biztosítani, amely képes interakcióra és kapcsolatteremtésre készíteni a használókat, és a várost keresztül szelő folyó pedig, olyan közterületek láncolatát képes felfűzni, amelyek nemcsak változatos kikapcsolódási lehetőségeket nyújtanak, hanem ösztönzően hat az emberekre.

A kutatásunk fő témája Budapest és Duna.

Az ideiglenes hasznosítás gyakorlatán keresztül közelítve mutatjuk be, hogy hogyan lehet a folyót visszakapcsolni a város vérkeringésébe, a partok nyújtotta lehetőségek kihasználásával és a városi lakosság aktivizálásával. Véleményünk szerint a Duna-part változatos funkciókkal való megtöltésével Budapest lakóinak és az ide látogatóknak egyaránt kedvelt helyszíne lehetne. Így a városi folyópart újra egy élettel teli köztérrel válhatna.

1. DUNA ÉS BUDAPEST

A Duna közel 30 km hosszan szeli keresztül Budapestet, több mint 350 méter szélességben. A víz hozta létre a várost, és élte azóta is. A folyó az elsődleges ivóvíz forrás, kereskedelmi útvonal, ugyanakkor hatalmas természeti erő, amellyel évről-évre meg kell küzdeni. A város és folyó állandó kapcsolatban van egymással, de ez a viszony folyamatosan változik. Ahhoz, hogy ebbe a viszonyrendszerbe beavatkozzunk, meg kell értenünk kapcsolatukat és át kell tekintenünk közös történelmüket.

1.1. VÁROS ÉS FOLYÓ KÖZÖS FEJLŐDÉSE¹

A mai Budapest területén a Duna-menti első települések az Ókorban alakultak ki. A Római Birodalom Pannónia Provinciájának keleti határa a folyó volt, a limes menti erődítmények körül alakult ki Aquincum, és a túlpárt ellenőrizhetősége követelte meg a Dunán való átkelést, illetve Contra-Aquincum megalapítását a 2. században.

A középkori Pest ezen római maradványok körül kezdett kialakulni. A város, annak ellenére, hogy kellő távolságot tartott a Dunától, nagymértékben függött a folyamtól. Bár az árvízvédelem miatt a vízpartok beépítetlenek voltak, a legfontosabb útvonalak a Dunával párhuzamosan haladtak, maga a víz pedig a legfontosabb kereskedelmi útvonal és ivóvíz forrás volt.

ábra 1.

¹ Duna-party / Duna-parti kilátások Budapesten / Benkő Melinda PHD / 2009

Később a folyópartok váltak a város legnagyobb piacaivá, vízmalmok százai forogtak a folyónak köszönhetően és a 19. században a városba települő iparok is a Duna közelségét keresték. Mindeközben maga a város is egyre közelebb húzódott a Dunához és az évről-évre jelentkező áradások egyre nagyobb problémákat okoztak. Az 1838-as pesti árvíz, amelyben több, mint 2000 ház dőlt össze és még több száz megrongálódott, a folyómeder szabályozására sarkallott.

1853-tól indult a robbanásszerű városfejlesztés a Duna megszelídítésére. Ekkor kezdődött a Duna-menti területek feltöltése és a rakpartok kiépítése. 1903-ra a Dráva utca és a mai Rákóczi híd közötti sáros rakodóterületeket kövezett sétányok váltották fel. Az alsórakpartokon történt az áru kipakolása, a felső rakpartokon pedig hatalmas piacok működtek. A feltöltött szakaszokon új tömböket húztak fel, amelyek főhomlokzatait a Dunára szerkesztették, így a város arca a folyó felé fordult. Budapest és Duna ekkor intenzív kapcsolatban állt egymással. A rakpartok a polgárság kedvelt kikapcsolódási helyei lettek, kialakult a korzózás fogalma, a Duna-part szállodák, kávéházak sorának adott otthont, a vízben pedig fauszodák várták a fürdőzni vágyókat.²

A 20. században a Duna-part már nemcsak az iparnak, hanem a lakófunkciónak is vonzerőt jelentett. Ekkor épült ki a Szent-István park környéke, de a háború utáni újjáépítések során paneles lakótelepek sora települt a folyó mellé.

ábra 2.

ábra 3.

² 44 230 mm / Ennyire távolodtunk el a Dunától / vs.hu / 2015

Mindennek ellenére a lakosság egyre inkább háttérbe fordított a folyónak. A rakpartokat átadták az autósforgalomnak, a hidak lehajtóival zárványok alakultak ki, amelyek használata mind a mai napig kérdésesek /Boráros tér, Döbrentei tér, Széchenyi István tér, Goldmann György tér/, a villamossínek, a parkoló autók és a zebrák hiánya tovább nehezíti a lejutást a folyópartra. A parton kikötő szálloda-, turistahajók, éttermek és kávéházak jelzik, hogy a Duna-part viszont a turisták kedvelt célpontja. Az itt megtelepedő szolgáltatások profilja a szinte kizárólag a turistákat célozza, a helyi lakosság érdekeit háttérbe szorítva.

1.2. HASZNÁLATON KÍVÜLI ÉS ALULHASZNOSÍTOTT TERÜLETEK A DUNA-PARTON

A Duna-part jelenlegi alulhasznosítását a fentebb említett rakpartok közlekedési funkcióján és a megközelítés nehézségén túl, a belvárostól távolabbi területeken a hullámterek okozzák. Ezek a védelmi sávok természetes, félig vagy teljes egészében kiépített, de beépítetlen partszakaszok, amelyek kedvező helyzetük ellenére, egy-két szakasz kivételével, mint például a Római-part, nem tudtak pezsgő városi helyekként beépülni a köztudatba, és rendezetlen, elhagyatott területek maradtak.

Emellett a 19-20. században betelepülő iparok, amelyek partokon hatalmas gyártelepeket hoztak létre, a rendszerváltás utáni gazdasági szerkezetváltás következtében bezárásra kényszerültek. Ezek a telepek szintén nagyon kedvező, parti fekvésűek, de a barnamezős beruházásra nem mindegyik ipartelepen került sor, ezek a területek szintén hasznosításra váró, üres, kietlen Duna-parti területek lettek.

ábra 4.

ábra 5.

Az alulhasznosított területek fenntartása a tulajdonosoknak rengeteg anyagi ráfordítással jár. Ez a költség az olyan területeken, mint például egy folyópart, ami kedvező fekvésével, páratlan szépségével, természetközeli pozíciójával, zöld partszakaszával és vízfelületével egy virágzó városi terület lehetne, még nagyobb veszteséget jelent.

1.3. VÍZPARTI FEJLESZTÉSEK³

A rendszerváltástól kezdve a Duna és partszakaszai folyamatosan a fejlesztések középpontjában állnak.

Az 1990 és 2000-es években más nyugati-európai nagyvárosokhoz hasonlóan, Budapesten is megkezdődött a felszámolt ipari területek fejlesztése. Ezek a beruházások a Duna-menti ipartelepeket sem kerülték el, nagyvonalú ingatlanfejlesztés indultak el a folyóparton, a volt gyárterületeken és egyéb üres vízparti telkeken. Többek között kiépült az Újpesti-öböltől a Rákos patakig tartó szakaszon a Marina-part, a volt Ganz gyár területét a Graphisoft park vette át, megépült az Info-Park és a Soroksári-út és Duna közötti szakaszt is újragondolták.

Ez idő alatt 1997-ben a Duna mentén mindenhol kijelöltek egy 30 méteres közterületi sávot, amely lehetővé teszi egy lineáris zöld közterületi rendszer létrehozását, amely összetartja és mindenki számára elérhetővé teszi a Duna-partokat.

ábra 6.

³ Duna-party / Duna-parti kilátások Budapesten / Benkő Melinda PHD / 2009

2006-ban a Podmaniczky Programban megszületett a „Dunaváros” koncepció. Ebben a fejlesztési tervben, a Duna, mint Budapest életének és fejlődésének központja van meghirdetve.

A 2013-as Hosszútávú Városfejlesztési Koncepció a „Dunával együtt élő város”-t kívánja megvalósítani 2030-ra. A tervezet célja, többek között, egy olyan európai színvonalú, változatos kikapcsolódási lehetőségeket nyújtó folyópart kialakítása, amellyel a Duna a város főutcájává válhatna. Ezt a jövőképet a rakpartok forgalomcsillapításával, a kikötők rendezésével, zöldfelületi rendszer kiépítésével, és az alulhasznosított területek újraélesztésével kívánja elérni.

2030 meglehetősen távoli időpont és nem lehet előre megmondani, hogy a tervezett beruházások megvalósulnak-e, vagy, ha megvalósulnak, akkor beváltják-e a hozzájuk fűzött reményeket. A cél pedig az lenne, hogy a jelenleg elhagyatott területek minél hamarabb használatba kerüljenek, és pezsgő élettel teljenek meg.⁴

A folyamatosan változó városi igények kielégítésének, a felújításokra váró területek hasznosításának és az elhúzódó ingatlanválságok feloldásának bevált gyakorlata az úgynevezett köztes használat, vagy ideiglenes hasznosítás.

⁴ RAK-PARK / Tervpályázat a Duna-partok megújítására / www.duna.budapest.hu

2. IDEIGLENES HASZNOSÍTÁS

Az alulhasznosított vagy hasznosításra váró területek fejlesztését sokféle tényező befolyásolja, mint például a gazdasági viszonyok, építési szabályozások vagy beruházási feltételek. Ezek változása befolyásolja az újrahhasznosítás tényleges megvalósulásához szükséges idő nagyságát, amelynek túlzott elhúzódása negatív következményekkel járhat. Ez alatt az idő alatt a terület állapota tovább romolhat, megjelenhet a vandalizmus, felhalmozódhat a szemét, megromolhat a közbiztonság, ezek pedig a környék leértékelődéséhez vezethetnek, a leromlást tovább erősítve. Ezen elértéktelenedés megakadályozására kezdtek el számos európai nagyvárosban alkalmazni az átmeneti térhasználat eszközét. / temporary use / Zwischennutzung /⁵

Ennek értelmében az adott terület kedvezményesen átengedik olyan kreatív, társadalmi értékű tevékenységeknek, amelyek számára segítséget jelent a meghatározott időszakra biztosított alacsony költségvetésű térhasználat, ugyanakkor a terület előnyére is válik, mivel javítja a hely állapotát és a helyi lakosággal való viszonyát, sőt előkészíti a jövőbeli funkció terepét.

⁵ Ideiglenes térhasználat / Közösségi kertek Budapesten / Kovács Fruzsina / TDK dolgozat / 2014

2.1 A KÖZTES HASZNÁLAT TÍPÚSAI

Az átmeneti hasznosítás nagyon sokféle térhasználatot foglal magába, amelyek elnevezéseiben nem sokban különböznek egymástól. Ideiglenes az egy-két napra kitelepülő akciók, a fesztivál jellegű események, a szezonális területhasználók és a későbbi fejlesztésekig, amelyek akár évekig is elhúzódhatnak, jelenlévő funkciók is. Az állami intézmények vagy nagyvállalatok által szervezett dunai események /Sziget Fesztivál, Red Bull Air Race, Vivicitta Futóverseny stb./ és egy civil szervezetek által szervezett Duna-parti séta között is rengeteg különbség van, akár csak az események közönségforgalmát, vagy a rendezvény célját tekintve.

Mi azokkal a hasznosításokkal foglalkozunk, amelyek

- alulhasznosított vagy kihasználatlan helyszíneket keresnek
- lokális társadalom motiválására támaszkodik
- minimális beavatkozással próbálja a területeteket helyzetbe hozni
- főszervezői valamilyen kreatív alkotó csoport, civil szervezet
- későbbi fejlesztések elkészüléséig vannak jelen.

A továbbiakban az ideiglenes, köztes, átmeneti, időleges, szavak mindig az ilyen típusú beavatkozásokat jelentik.

2.2. KÖZÖSSÉGI ÉPÍTÉSZELET

Az ideiglenes hasznosítás gyakorlata minimális beavatkozásokkal próbálja az alulhasznosított területeket helyzetbe hozni, és a lokális társadalmat motiválni, aktivizálni, így nem hagyhatjuk ki a participatív tervezés említését sem.

Az egyre specifikusabbá és komplexebbé vált építészeti tevékenység és szerep kialakulásával párhuzamosan romlott a kommunikáció és a kapcsolat a terek tervezői és használói között, így olyan helyek is létrejöttek, amelyek nem alkalmazkodnak a környékbeliek igényeihez, így kihasználatlanul maradnak. Ennek a kapcsolatnak az egyensúlyának helyreállítására jelent meg a participatív tervezés, más néven közösségi építészet már a hatvanas évek Angliájában. Elsősorban a nyomornegyedek rehabilitációja során merült fel a közösségi építészet lehetősége, ma már viszont honlap tervezéstől egészen az állami beruházásokig terjed a még kialakulóban lévő tervezési módszertan.

A participatív tervezés, közösségi építészet bevonja a /feltételezett, potenciális, vagy jövőbeni/ felhasználókat a tervezés, és/vagy a kivitelezés különböző fázisaiba. A leggyakoribb eset, amikor csak a kezdeti problémafelvetésbe, igények felmérésébe vesznek részt. Ezt követően be lehet vonni őket magába a tervezési folyamatba, ahol ők is javasolnak megoldási lehetőségeket, vagy az eléjük kínált opciókból választanak, vagy a kettőt egyesítve az építész a résztvevők véleménye szerint alakítja terveit, mégis a végső döntéseket ő hozza. A projekt méretétől és komplexitásától függően kivitelezés és továbbépítésbe is részt vesz a lakosság. A legideálisabb esetben az egész folyamatba belátásuk és beleszólásuk van a

felhasználóknak, így olyan terek jöhetnek létre, melyet a közösség a magáénak érez, és a folyamat során létrejött kapcsolatok és felelősség miatt gondozza, becsüli a létrejött területet.

Ennek a módszertannak sok nehézsége van. Elsősorban a környéken élők aktivizálása a kihívás. Létre kell hozni fórumokat, ahol megszólalhatnak, meg kell találni azt a személyt, civilszervezetet, amely tudja lelkesíteni és összefogni, megteremteni a közösséget, és olyan problémát kell felvetni, ami az ő érdekeit képviseli. A használók bevonása hosszadalmas folyamat, először egyszerű eseményekkel kell a figyelmüket felhívni, majd több napos program/workshop, vagy programláncolatot kell kialakítani, ahol az aktív csoport megjelenik. Ha kialakult a kölcsönös bizalom és kommunikáció, akkor lehet a tényleges tervezést elkezdeni.

Ehhez folyamatos kommunikáció kell a megbízó, építész és felhasználó között, amihez egy állandó jelenlét is szükséges. Az építésznek fel kell ismernie, hogy leggyakrabban nem tervezésről, hanem társadalmi problémák feltérképezéséről, a résztvevők kultúrájának és szokásainak megismeréséről, és pozitív szociális változások beindításáról, közösség fejlesztéséről szól a participatívás.

Az alulról szerveződő kisléptékű, általában ideiglenes városi beavatkozásoknak nemcsak célja a közösségfejlesztés, hanem eszköze is, hiszen fennmaradásukhoz és működésükhöz szükségük van a helyi lakosság, vagy egy nagyobb közösség támogatására. Ezenfelül az ideiglenes jelleg, a workshop-szerű programok, a köztéri akciók egyszerű anyagfelhasználása és könnyű megvalósíthatósága miatt, ezekbe a beavatkozásokba könnyen bevonhatóak a

felhasználók a tervezéstől egészen a kivitelezésig. Az ideiglenes hasznosítás és participatív tervezés ezért áll szoros kapcsolatban egymással.

2.3. AZ IDEIGLENES HASZNOSÍTÁS FELTÉTELEI⁶

- A köztes használat alapvető feltétele maga a program, hiszen az ideiglenesen megtelepedő tevékenységek olyan szolgáltatásokat és funkciókat hoznak létre, amelyek befogadására a piaci feltételek nem alkalmasak. A használati programok összetettek, különböző szervezetek és tevékenységek egymás támogatására épülnek, érzékenyen nyúlnak a területhez, reagálnak a környék és a célközönség igényeire és visszajelzéseire.
- Az ideiglenes használatok lehetőségeit a helyszín adottságai befolyásolják. A terület városon belüli elhelyezkedése, megközelíthetősége, távolsága a belvárostól, a hely állapota /zajszennyezés, szemét, zöld terület, növényminőség stb./ és felszereltsége /áramellátottság, csatornázás, vízellátás stb./, a környéken található szolgáltatások és a helyi hiányosságok, valamint igények mind-mind befolyásolják a programok megvalósíthatóságát. Természet- és műemlékvédelmi szabályozások tovább korlátozzák a lehetőségeket.

⁶ Adaptív város / Üres ingatlanok problémái és lehetőségei / Budapest Fővárosi Önkormányzata és Kortárs Építészeti Központ /KÉK/ / 2013-2014

- Az úgynevezett tér-úttörők hozzák létre a programot a helyszínen. A tér-úttörők lehetnek a lokális társadalom tagjai, akiket a saját lakókörnyezetük iránt érzett felelősség vezérel, és lehetnek közös érdeklődés mentén szerveződött csoportosulások. A városi közterek alternatív használatában rejlő lehetőségeket alulról szerveződő csoportok ismerik fel. Programjaik finanszírozásához elsősorban építőanyag támogatást, vagy terület-, épületrész használatbavételi felajánlást kapnak. A hiányzó anyagi erőforrásokat a kreativitásukkal, lelkesedésükkel pótolják. Néha kisebb pénzügyi támogatáshoz jutnak, és az önkéntesek részvétele segíti működésüket. Kukucska Gergely 2014-es DLA dolgozatában további finanszírozási lehetőségeket ismertet: „/pályázati keretek között elnyert díjak /önálló költségvetéssel rendelkező kulturális események, fesztiválok támogatása /a kezdeményezés karakterétől függően nagyobb vállalati támogatások is elérhetőek, ha az esemény kellően nagy horderejű és vélhetően megfelelő reklámértéket biztosít a mecénás cégnek /működő aktivitások esetén a belépőjegyek, étel és ital árusítás tudja utólag fedezni a megvalósítás költségeit /az ideiglenes kezdeményezésnek legkomplexebb formája, ha egy hosszú távú tervezési folyamat támogatására készül és a beruházó, üzemeltető vagy tulajdonos megtéríti az ideiglenes aktivitások költségét. ”⁷
- A terület tulajdonosának érdeke felismerni a kihasználatlanságban és az alulhasznosítottságban rejlő hátrányokat, többek között a felesleges költség ráfordítást

⁷ Építészeti akciók / Ideiglenes eszközök hosszú távon / Kukucska Gergely / DLA dolgozat / 2014

vagy a vandalizmus elterjedését, ugyanakkor érdemes nyitottnak lennie a köztes hasznosításokban rejlő értékteremtő, közösségfejlesztő és befektetői lehetőségekre.

- Az ideiglenes térhasználat Magyarországon hivatalosan még nem tisztázott, ezért az építési engedély megszerzése hosszadalmas folyamat. A szükséges engedélyek és az infrastruktúra /víz, áram, csatornázás stb./ biztosítása az önkormányzatokon és hivatalokon keresztül intézhető. Az alulról szerveződő csoportoknak és az engedélyező hatóságoknak rugalmas együttműködése szükséges. A Duna-parti területeken, csakúgy, mint bármely más budapesti helyszínen, külön problémát okoz a többszintű önkormányzati rendszer.
- Természetesen egy ideiglenes térhasználat akkor sikeres, ha mindenki elégedett, beleértve a tulajdonost, a térhasználót és a végső felhasználókat, a helyi lakosokat is. Ezért megfelelő szereződések létrehozása szükséges, amelyben az egyes szereplők feladatai és a feltételek tiszták és átláthatóak.

Kutatásunkban az első két tényezőt járjuk körül. Az Újpesti vasúti híd és a Rákóczi híd közötti Duna szakaszt vizsgáljuk, majd körüljárjuk azokat a területeket, amelyek a köztes hasznosítás potenciális helyszínei lehetnek.

3. IDEIGLENES KÖZTÉRI PROGRAMOK

Az ideiglenes köztér használók korlátozott anyagi lehetőségeik miatt alacsony költségvetésű, újrahazsnosított vagy adományozott anyagokból dolgoznak. Akcióikat saját maguk építik

meg, a megvalósításban önkéntesek segítenek. Az olcsó és egyszerű megoldások miatt gyors tönkremenetel várható, amelyet folyamatos gondozással lehet ellensúlyozni. A megrongálódott elemeket célszerű gyorsan cserélni, mivel az épített elemek rossz állapota tovább erősítik a közterület elhanyagoltságának érzetét.

A Duna-parton külön figyelmet kell fordítani az ingadozó vízszintre, illetve az évente többször jelentkező áradásokra. A vízálló anyaghasználat mellett a mobilitás is előtérbe kerül.

Szabadtéri és vízparti helyszín lévén jelentős különbségek tapasztalhatóak a téli és nyári közönségforgalomban. Télen szinte csak a partot rendszeresen használó horgászok vannak jelen, nyáron a víz közeleségét kereső helyi lakosok, kutyasétáltatók, családok, és távolabbi kerületekből érkező túrázók, sportolók, fiatalok a város más pontjait keresik fel. A jelenleg Duna-parton lévő tevékenységek és funkciók /sétálás, sportolás, napozás, szabadtéri kávézók, bárók, éttermek, stb. / leginkább a tavasztól ősziig terjedő időszakban vannak jelen. A szezonális használat sok lehetőséget biztosít, ugyanakkor hátrányokat is magában hordoz. Felmerül a kérdés, hogy vajon mit lehet kezdeni a Duna-parttal télen? Milyen eszközök helyezhetőek le, amelyek télen is a folyópartra vonzzák az embereket.

Egy olyan moduláris, de variálható eszközrendszer kidolgozása, amely képes alkalmazkodni a különböző karakterű partokhoz és a szezonális funkcióváltáshoz, lehetőséget adna heterogén partszakaszok összefogására, és a Duna-menti területeknek egy arculatot is biztosíthatna.

3.1. VALYO BUSZ

A Valyo /Város és folyó/ civil szervezet 2010-ben kezdte meg működését. Céljuk a Duna és a budapesti városlakók közötti kapcsolat megerősítése. Hiszen abban, hogy a folyópart területe különféle szabadidős tevékenységekre, sportolásra alkalmas, ezért különféle programokat szerveznek és aktivitásokat kezdeményeznek a Duna-parton.

Az egyik megvalósult ötletük egy reptéri Steyr busz átalakítása volt, ami azóta kíséri a szervezet munkáját. Akciójukkal az általunk is fentebb említett kérdésekre próbáltak komplex megoldást találni.

A forgalomból már kivont buszt lecsupaszították, így mindig olyan belső teret lehet kialakítani, ami az adott program jellegéhez igazodik. A Duna-parti területek, legfőbbképpen a belvároson kívüli szakaszok nagy hátránya, hogy hiányzik az infrastruktúra /áram, víz, stb./, erre is megoldást biztosít a jármű. A víz közelesége és az árvízveszély miatt fontos a mobilitás, vagy a vízálló anyaghasználat, amit a busz, mint egy mozgó köztér valósít meg. A variálható belső tér mindig alkalmazkodik a vízparti használatokhoz és az évszakokhoz kapcsolódó tevékenységekhez.

A busz 2013-2014 telén szaunaként funkcionált hét hetente a hétvégeken. A Valyo csoport külön ügyelt a legális keretek betartására és parkolóban álltak le. A nagy sikerre való tekintettel többször meghosszabbították az üzemeltetési időszakot.

Tavasszal és nyáron a Valyo part, és Fiatal Írók Szövetségének köztéri rendezvény sorozatának központi elemévé vált, ahol nemcsak a Duna-parton, de az ország több

ábra 7.

ábra 8.

helyszínén is megjelentek. Mindkét akció sikeresen zajlott, alátámasztva, hogy van igény a Duna-partok egész évben történő használatra.

4. DUNA-PARTI VIZSGÁLATOK

Ahhoz, hogy pontos ismeretünk legyen egyes helyszínekről, a Duna-part teljes szakaszával kell először megismerkednünk. Az Építész Stúdió Kft. Budapest Duna partok karaktervizsgálata – 2014 és a saját kutatásunk alapján próbáltuk a partszakaszokat osztályokba sorolni.

A rendszerezésünk alapja a partvonal kialakítások és a víz megközelíthetősége voltak. Elkülönítettük egymástól a földmű, a rézsús partfal, a lépcsős partfal és a függőleges partfal alaptípusokat. Sok helyen a partfal több szintű /alsó- és felső-rakpart/ , ezek általában a rézsús-, a lépcsős- vagy a függőleges partfalak vegyítésekként jönnek létre. Az ilyen szakaszokat a többszintű partfal típusba soroltuk.

Ezek után mind az öt típust konkrét helyszínekhez kötöttük, megvizsgáltuk a vízben megjelenő elemeket /hajók és úszóművek/, a zöld területeket /típus és minőség/, a belvárostól való távolságot és a terület felhasználóit. A Budapesti Duna partok karaktervizsgálatban külön foglalkoznak a térfalakkal, amelyekkel a part menti beépítések karakterét vizsgálják, mi a kutatásunk során inkább a „hátszágok”-ra voltunk kíváncsiak, tehát, hogy milyen jellegű /iroda, lakó, intézmény/ funkciók épületek a legközelebb a Duna-parthoz.

ábra 9.

ábra 10.

ábra 12.

PARTVONAL TÍPUS	PARTSZAKASZ	VÍZEN MEGJELENŐ ELEM	ZÖLD TERÜLETEK	TÉRFALAK	MEGKÖZELÍTÉS	HASZNÁLÓK
FÖLDMŰ	Marina-part, Újpesti-öböl, Népsziget és Hajógyári-sziget, Kopaszi-gát	kevés, BKK hajó úszóművei és kishajó kikötők	intenzív zöld parkok, természetes erdős-gyepes területek kísérik	Marina-parti lakótelep épületei	távolság a Deák Ferenc tértől: 20-40 perc	Marina-part lakói és Yacht-klubosok, Kopaszi-gát nagy vonzerővel bír a városon belül
RÉZSÚS PARTFAL	Pesten és Budán Újpesti vasúti hídtól nagyjából Margit hídig, Margit-sziget	kevés, BKK hajó úszóművei és elszórtan kishajók	fasorral kísért, jelentős zöld parkok	dunai szigetek fái, mindkét oldalon lakótelepek tömbjei	távolság a Deák Ferenc tértől: 15-30 perc	nagy átmenő forgalom, zöld területeket a környékbeliek kihasználják, Duna-parton horgászok és fiatalok
LÉPCSŐS PARTFAL	Budán Erzsébet híd és Szabadság híd között	nincsen vízen megjelenő elem	Gellért-hegy zöld sziklái	Gellért-hegy zöld sziklái	távolság a Deák Ferenc tértől: 5-10 perc	nagy átmenő forgalom, egy-két üldögélő a lépcsőkön
FÜGGŐLEGES PARTFAL	Pesten Nehru parktól délre	BKK hajó úszómű és hajóállomás	Nehru-park és ligetes-gyepes a Soroksári út és Duna között	Nehru-park fái és Soroksári úti új házak	távolság a Deák Ferenc tértől: 20-30 perc	Nehru parkot intenzíven használják a környékbeli lakosok
TÖBBSZINTŰ PARTFAL	Pesten Margit hídtól Nehru parkig, Budán Margit hídtól Erzsébet hídig és Szabadsághídtól délre	sűrűn kikötők és úszóművek, állóhajók és turistahajók sora	fasorral kísért	pesti belváros tömbjei, Budai vár és Info-Park új épületei	távolság a Deák Ferenc tértől: 5-30 perc	Margit híd és Szabadság híd között nagy turista forgalom, Budán délebbre kietlen

ábra 13.

4.1. DUNA-PARTI VIZSGÁLATOK EREDMÉNYEI

A karaktervizsgálatok alapján könnyen megállapíthatóak az egyes partvonal típusok főbb jellemzői.

- A földmű típusú partfalak a legtermészetesebb partkialakítások, így nagyon intenzív zöld területek alakulhatnak ki a Duna-mentén, és közvetlen kapcsolat valósulhat meg a vízzel. Bár viszonylag távol kell menni a belvárostól, hogy ilyen szakaszokat találjunk, a Kopaszi-gát rehabilitációja jól példázza, hogy egy sikeres beruházás széles városi közönséget vonzhat. A Népsziget és a Hajógyári-sziget még tele van rejtett potenciállal és kiaknázatlan lehetőséggel, és mind az újpesti, mind az óbudai lakótelep lakói nagy felhasználói bázist biztosítanak.
- Jóval mesterségesebb védmű kialakítások a rézsűs partfalak, amelyek főként a Margit hídtól északra kísérik a Dunát, ott, ahol megszűnik az alsó-, felső rakpart rendszere és egy többsávós úton folytatódik tovább a rakpartok forgalma. Ez később a közvetlen Duna-parttól még egy utcával beljebb is kerül, így kialakul egy szélesebb sáv, ahol erdős-gyepes terület és homokos-kavicsos part alakul ki. Annak ellenére, hogy ezek a helyek kedvező adottsággal bírnak, a belvárostól távolabbi elhelyezkedésük miatt a legtöbb városlakónak ismeretlen helyek. Egy-két, a partot feltehetően rendszeresen

ábra 14.

ábra 15.

használó futón, kutyasétáltatón és horgászton túl a területre az elhanyagoltság és a szemét elterjedése a jellemző.

- A lépcsős partfal Budapesten egyetlen szakaszon jelenik meg, Budán, a Szabadság híd és az Erzsébet híd között. Itt a Gellért-hegy természetes lankái és a Duna folyama nagyon leszűkíti a partot, az átjutás szinte lehetetlen, ezért az átmenő forgalom jellemző, nincs ami maradásra bírná az arra járókat.
- A pesti oldalon a Petőfi hídtól délre függőleges partfalat építettek ki, ami a Dunához való közvetlen kapcsolatot gátolja, de a vízparti élmény megtapasztalása a látvánnyal megvalósulhat. Ezen a területen található a kilencedik kerületi lakosok által sűrűn látogatott Nehru part is. A Soroksári út és a Duna-part közötti terület új beépítése a rendszerváltás után történt. Itt megtapasztalható, hogy mi történik, ha egy beruházás közben megváltoznak a gazdasági viszonyok, néhány háznak azóta is csak a vasbeton szerkezete áll, a HÉV fejlesztésének elmaradása pedig elvágja a part menti sávot, így a Duna-parti lakások valójában el vannak választva a víztől. A Millenniumi Városközpont szintén nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, a színházba látogatókon kívül továbbra is csak a közeli lakosok, és az ott dolgozók használják a Duna melletti sétányt.
- Budapest belvárosi területein többszintű partfaltípusok találhatóak. Ezek kiépítése történt meg a legkorábban. A több, mint 100 évvel ezelőtti igények követelték meg az alsó és felső rakpartok kialakítását. A 19-20. században a Dunát főként szállításra, kereskedelemre használták. Az alsó rakparton történt meg az áruk ki- és berakodása, az árusítást a felső rakparton bonyolították. Ennek megszűnése után az alsó és felső

ábra 16.

ábra 17.

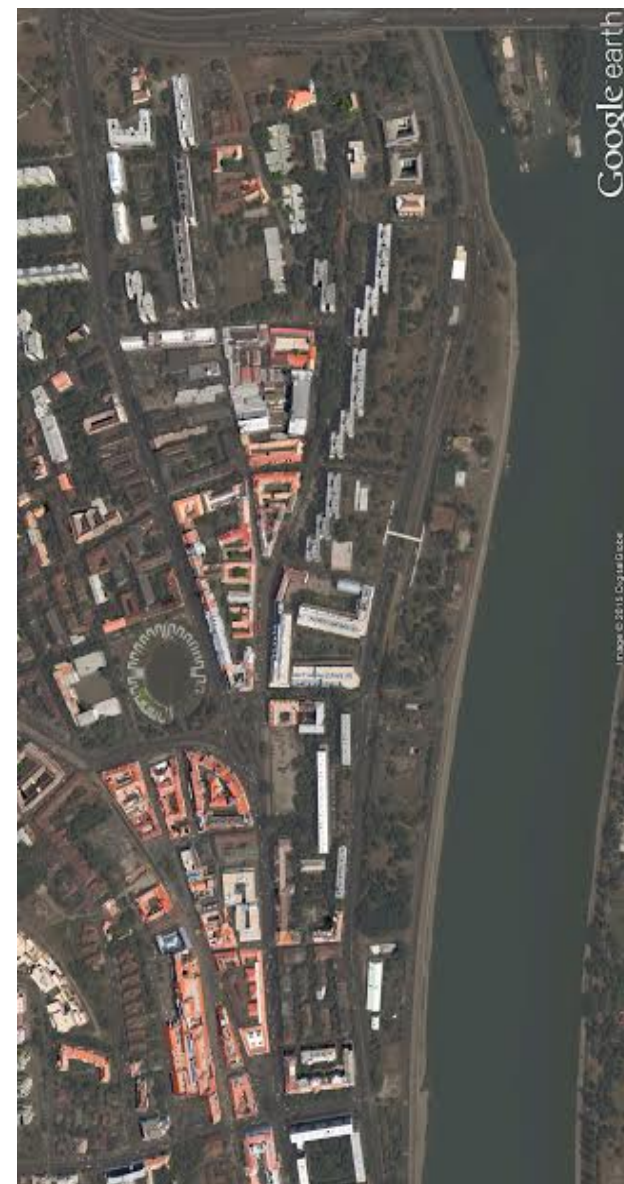
rakpartokat a közúti közlekedés vette át, autók és panoráma villamosok szorították ki a korzózó polgárságot. Azóta a partra való lejutás nehézkes, zöld területek kevés helyen, elszórta jelennek meg. A partokat a külföldről ideérkező turisták látogatják, akik szórakoztatására és megvendéglésére a parton turistahajók és kikötők, valamint állóhajók /szálloda-, rendezvény- és étteremhajók/ sora áll szolgálatban, elzárva a túlpartra való rálátást.

Ha ezeket a megállapításokat összevetjük a jelenleg hasznosításra váró területekkel, akkor körvonalazódik, hogy az ideiglenes hasznosításra alkalmas területeket a Margit hídtól északra és a Petőfi hídtól délre érdemes keresni.

A földműves és rézsús partvonalakon könnyebb a vízpart megközelítése, itt a forgalomtól elzártabb, szélesebb partok jellemzőek, jelentős zöld, erdős-gyepes területekkel, nagy kiterjedésű parkokkal. A vízben kevés a nagyobb hajóállomás, nincsenek állóhajók, viszont az úszóművek elhelyezése nem tiltott. A lakótelepek közelsége, mindezek mellett, magában rejti azt az erőt, ami a Duna karbantartásához, ápolásához és használatához szükséges.

5. SLACHTA MARGIT RAKPART

A dolgozatunk további részében, az így körvonalazódott területeken kiválasztottunk egy általunk jól ismert helyszínt, a Slachta Margit rakpartot, amely annak ellenére, hogy viszonylag rövid szakasz /1 km hosszú/, rendkívül változatos arculatot mutat. Ezen a helyszínen vizsgáltunk tovább az eddigi szempontrendszerek alapján, amelyet

ábra 18.

kiegészítettük a jelenlegi hasznosítás jellegével és fotódokumentációkat készítettünk. A fizikai és természeti környezet leírása mellett nagy hangsúlyt fektettünk a terület társadalmi jellemzőinek meghatározására.

5.1 FIZIKAI, KÖRNYEZETI VIZSGÁLATOK

Kutatási területünk a Budán található Slachta Margit rakpart, Szépvölgyi út és Árpád híd között elhelyezkedő része. A Deák Ferenc tértől fél órányi távolságra található, autóval és tömegközlekedéssel /busz, HÉV/ könnyen megközelíthető. Jól kiépített bicikliút is van. A terület főbb karakterét meghatározza, hogy az alsó rakpart a Nagyszombat utcánál eltávolodik a parttól, így az Árpád-hídig lévő területen egy széles partszakasz alakul ki.

A terület a Duna szabályozásával alakult ki, a mapire.eu oldal alapján 1874-76-ra töltötték fel a területet. Ekkor a beépítés vonala a mai Árpád fejedelem útjáig tartott, jellege Óbudára jellemző alacsony, sűrű, zárt sorú beépítés volt.⁸

Az 1970-es években a házigyári építkezések ezt a területet sem kímélték, ekkor épült meg az Újlaki és a Lajos utcai lakótelep. A rossz állapotú házak helyén további új tömbök jelentek meg, így a terület beépítése jelenleg nagyon heterogén. A feltöltött Duna-menti sáv továbbra is beépítetlen maradt, egyedül csónakházak telepedtek a víz mellé, így a Slachta Margit rakpart és a HÉV vonala ezen a területen halad végig.

ábra 19.

⁸ www. mapire.eu / Old maps of Budapest / Budapest régi térképeinek internetes gyűjteménye

A lakosság összetétele szintén vegyes. A Központi Statisztikai Hivatal 2011-es adatai szerint a III. kerület egészét tekintve nem, de a Lajos utcai lakótelep gondnokának elmondása szerint itt az idősebb korosztály nagyobb százalékban van jelen.⁹

A zöld területek aránya nagy. A 19. században feltöltött védelmi sávon a önkormányzat által karban tartott zöld ligetes-gyepes parkok és telepített fasorok kísérik a közlekedés nyomvonalát.

A Duna partvonalala épített, kövezett rézsűs kialakítású. A Szépvölgyi út és Nagyszombat utca között a víz és a házsorok között szűk terület van, a vízzel való kapcsolat kialakítása nehézkes, a lejutás a rakparton való átkeléssel és a kiépített lépcsőkön való lejutás után lehetséges. A Nagyszombat utca és Árpád híd közötti részen félig kiépített, széles kavicsos parti sáv van, a lejutás viszont az Árpád fejedelem útja, a HÉV sínek és a Slachta Margit rakpart keresztezésével valósul meg, amelyet a felüljáró megkönnyít, de nem akadálymentes kialakítása miatt még mindig nem teszi mindenki számára elérhetővé a partot. A vízpart kedvező adottságú, nagy területű, a forgalom zajától elválasztott, a túlsó parton a Margit-sziget zöld fái kellemes kilátást nyújtanak.

Összességében megállapítható, hogy a Duna kihasználtsága alacsony.

⁹ 2011. évi népszámlás / 3. Területi adatok / 3.1. Budapest / Központi Statisztikai Hivatal / 2013

5.2. TÁRSADALMI VONATKOZÁS

Az építészek, mint tervezők jól meg tudják határozni egy-egy terület adottságait és fel tudják mérni annak hiányosságait, amelyek alapján saját eszközeikkel egy korrekt víziót képesek felállítani. De az építészeti beavatkozások megvalósításával, az is feladat, hogy olyan helyeket hozzunk létre, amely az emberi tényezőt figyelembe veszi. Ezáltal fontos felmérni a tervezési terület társadalmi, történeti hátterét. Mindaddig, a vízió egy ideális elképzelés marad, amíg tényleges társadalmi interakciót nem idéz elő.

Hogy felmérjük a terület jelenlegi és lehetséges jövőbeni használóit, a környéken elhelyezkedő funkciókat és azok közösség vonzó, alakító lehetőségeit vizsgáltuk meg.

- Területünkön az első állandó közösséget vonzó funkció a HÉV és a rakpart közötti zöld sávban kialakított kutyafuttató. A több lakásos társasházak és a Lajos utcai lakótelep állattartói kihasználják a parkot. A helyi lakókkal folytatott beszélgetés során kiderült, hogy a kisállatosok jól ismerik egymást, keresik egymás társaságot, hogy közösen járjanak kutyát sétáltatni. A közös időtöltésen kívül nem tudunk olyan szerveződésről, ami a kisállattartók szorosabb együttműködéséről, közös programszervezéséről szólna.
- Szintén ebben a zöld sávban van egy kellemes árnyas, fás-füves park, sok leülő lehetőséggel és szép kilátással a Dunára. Többszöri helyszínbejárás után azt állapítottuk meg, hogy adottságaihoz képest alulhasznosított a helyszín, a használókkal nem sikerült interakcióba keverednünk.

ábra 20.

- Akcióterületünk belül budapesti léptékben legismertebb és legkeresettebb helyszín a Görzenál görkorcsolya és szabadidős park, amelyet a „Goldberger-pálya” helyén létesítettek 1995-ben. Funkcióját tekintve a fővároson belül a legszínvonalasabban kialakított pálya, ennek köszönheti látogatottságát. A sport közösség szervező erejét a pályára beérve tapasztalhatjuk, de internetes megjelenésük is arról tanúskodik, hogy itt aktív közösségi élet van jelen. A Görzenál hivatalos honlapjáról, Facebook oldaláról megtudhatjuk, hogy a pályát civil vagy egyesületi keretek között használó sportolók felelősséget éreznek a Görzenál iránt, a pályát saját erőből is fejlesztik, karbantartják.
- A szabadidő-park hatalmas extrém-sport közönséget vonz. Annak ellenére, hogy a BMX-es közösség helyhiány miatt bár kiszorult a területről, mégis sikerült a Görzenál előtt önerőből kialakítaniuk egy dirt-pályát. Mivel ez már nem a görkorcsolyapálya magánterületéhez tartozik, veszélyben van jelenléte, de akár internetes felületeken is megbizonyosodhatunk arról, hogy sokan szívügyüknek tekintik a pálya sorsát.
- Szintén a Görzenál erős közösségszervező erejét bizonyítja, hogy a sportpálya mellé szezonálisan egy sörterasz is települ, ami a sportolókon kívül a környékbeliakat is vonzza. Az ilyen helyszínek potenciális terepei a különböző csoportok interakciójának, ami az együttműködés megteremtésének alapja lehet.
- A Lajos utcai lakótelep 12 tömbje rengeteg embernek ad otthont. Különösen kíváncsiak voltunk arra, hogy a lokális társadalom milyen együttműködésben vesz részt, a közös lakókörnyezet milyen közösségteremtő erővel bír. Lakosokkal történő beszélgetések során kiderült, hogy a legtöbben nem tudnak ilyen csoportosulásokról, egyedül az évente megrendezett lakószövetkezeti gyűlésen kerül

← GÖRZENÁL FELÚJÍTÁS!

About

Szombaton reggeltől estig GÖRDESZKÁSOK lepik el a GÖRZENÁLON tavaly elkészült pályát és fúrnak, faragnak és festenek! Pácolunk és csiszolunk is ha kell. Meg kell védenünk ezt a pályát a teljes pusztulástól! Társadalmi összefogásban, minden szponzortól mentesen. Én a lakkot veszem. A pálya üzemeltetője embert és szerszámokat ad és pár sört is szétdobunk - és talán hot-dog is kerül elő. A kiemelt munkatársak (EGÉSZ NAPOS JELENLÉT ÉS ELŐKÉSZÍTÉSI SEGÍTSÉG, ESETLEG SZAKMUNKA VAGY GÉP KÖLCSÖNZÉS) jövő évi SZEZONBÉRLET JÁR! Hozd Anyádat is. Na jó, ő csak akadályozna most...akkor a mi szlogenünk: HOZD APÁDAT IS! Én viszem.... :D

sor a lakókörnyezet jövőjéről való közös gondolkodásra, de legtöbbször ez sem terjed ki a lépcsőházakon kívüli területekre. Ezeket a gyűléseket sokan, annak ellenére, hogy még soha nem vettek részt rajta, értelmetlennek látják.

A gyűléseken aktívan résztvevő lakostól és a gondnoktól viszont megtudtuk, hogy a házakon belül él egy mag, akiknek a lakótelep előtti park fontos. A lakószöveti igazgató Mészáros István elmesélte nekünk, hogy vidékről költözött fel, ezért a zöld területek nagyon sokat jelentettek neki a városi környezetben. Először, mint házának gondnoka ápolta a bejárat előtti kis területet, amióta pedig több ház szövetkezetének igazgatója, évente pályáznak kertészeti eszközökre, hogy nagyobb területen is karban tudják tartani a lépcsőházak előtti virágos kerteket.

A lakótelep előtti park önkormányzati tulajdonban van. A gyep és növényzet karbantartásáról, a padok telepítéséről a hivatal gondoskodik. Ezt a területet a helyiek aktívan használják, mind a nagycsaládosok, mind a kutyások szeretnek itt játszani.

A Fényes Adolf utcai és a Mókus utcai iskola diákjai sokszor jönnek ki tanóra keretében, többször tartanak testnevelés, környezet- és természetismereti órákat a zöld környezetben.

Jelenleg nem tudunk civil szervezet működéséről, de egy nyugdíjas hölgytől megtudtuk, aki egyébként a lakótelep átadása óta itt lakik, hogy a '80-as években működtek különböző szervezetek. Többek között, édesanyjával együtt tagja volt a női szervezetnek, amellyel társadalmi munkában a telep parkját fásították, programokat szerveztek gyermekeknek, irodalmi esteket tartottak és közösen jártak múzeumokba. A fiatalabb emberek, az idősek visszavonulása után, nem vették át a csoportok

ábra 22.

vezetését. További probléma, hogy nem volt állandó telephelye és anyagi fedezete, állami támogatáshoz ritkán jutottak ezek a civil kezdeményezésnek, így azok megszűntek. Dehelán Éva kérdéseinkre azt válaszolta, hogy a Duna-partra itt nem szokott lemenni, mert nem tud átkelni a „katonai tervezésű hídon”, de nyáron mind a mai napig lejár kielbootoz-ni a Római-partra, „tudjátok, csak a feeling-jéért.” Ez is igazolja, hogy megfelelő parti kialakítás messziről is vonzza az embereket.

A III. kerületi lakótelepi gyermekeknek a 1990-es években nagy probléma volt a szabadidős elfoglaltságinak hiányossága, ezért a Magyar Máltai Szeretetszolgálat „Játszva megelőzni” elnevezésű programot indított el 1998-ban. „Ennek keretében olyan játszóterek, játszóházak kerültek kialakításra, ahol szakképzett kollégáink várják ingyenes foglalkozásokkal, klubokkal a környék családjait, céltalanul csavargó kiskamaszokat.” Ennek a programnak a keretein belül az Újlaki lakótelep parkjában is létesítettek egy ilyen Máltai Játszóteret, amely vonzerőt jelent a családoknak.¹⁰

- A Duna-partra telepedett Rozmaring Étterem és Teniszklub, a Görzenálhoz hasonlóan széles budapesti közönséget vonz.
- A legközvetlenebb vízparti kapcsolat lehetőségét a parti csónakházban működő UTE Kajak- Kenu Egyesület biztosítja. A sportklub azon túl, hogy a kajak-kenu versenysport utánpótlás nevelésben fontos szerepet játszik, további sportolási lehetőséget biztosít a helyi lakosságnak. Az egyesület nem rendez olyan családi-napokat, sportversenyeket vagy hétvégi programokat, ahol az élsportolók és a kajak-

ábra 23.

ábra 24.

¹⁰ Játszótér-Játszóház program / www.maltai.hu

kenu iránt érdeklődők megismerkedhetnek egymással és a vízi-sport különböző ágaival.

- A kutatási helyszínünk legészakibb pontja az Árpád-híd budai hídfőjéhez közel eső terület a Aquincum Hotel Budapestnek ad otthont. A szálloda funkciójából adódóan gyorsan változtatja lakóit. A Dunát, mint turisztikai célpontot, csupán látványelemként használja ki a szálloda. A recepción a városon belül más helyszíneket, például a szemben lévő Margit-szigetet vagy az északra található Római-partot javasolják azoknak a turistáknak, akik szeretnék megtapasztalni a folyó közeli élményt.

5.3. FUNKCIÓJAVASLAT

A fizikai-, természeti környezet és a társadalmi helyzet ismerete után körvonalazódik a kihasználatlan területeken hasznosításának lehetséges módjai. Bár a dolgozatunk nem tervezésről szól, mégis felvetünk néhány olyan funkciót, ami a mi elképzeléseink szerint megtelepedhetne a parton.

Mi kutatásaink alapján, és a környéken élőkkel való beszélgetés után a vendéglátás, szabadidős és kulturális tevékenységeket támogató beavatkozásokat tartjuk valós lehetőségeknek. A sport funkció erőteljesen jelen van a helyszínen /extrém-sportpálya, teniszklub, csónakház/ ezért új sportokat vonzó akciókat nem ajánlunk, inkább a meglévők erősítést és fejlesztését látjuk célszerűnek.

ábra 25.

A part többféle szabadidős tevékenység befogadására is alkalmas. A különböző funkciók együttes jelenléte kiegészítik, erősítik egymást. A jelenleg alulértékelt félig kiépített vízpart megfelelő helyszíne lehetne piknikező helyeknek, illetve napozó plázsoknak. Közösségi kertek létrehozása teret adna a jelenleg szűk helyen kertészkedő lakosságnak. Ezeket funkciókat a vendéglátás jól ki tudja egészíteni, ezenfelül lehetőséget biztosíthatna a költségek fedezésére. A szezonális használat és az árvíz veszélye miatt mozgó árusítás képzelhető el.

Természetesen a megfelelő beavatkozások létrehozásához további kutatómunka szükséges, amely túllép az építészeti szerepkörön. Az események szervezése, a közösségfejlesztés, a társadalmi igényfelmérés legalább annyira fontos része a tervezési folyamatnak, mint a természeti környezet felmérése, fizikai tulajdonságainak megismerése. Ezen kívül fontos az apró beavatkozások utóéletének és társadalmi hatásainak elemzése. A mikro beavatkozásokkal való kísérletezéssel egyre közelebb kerülünk a hosszútávon fenntartható és étellel teli közterek létrehozásához.

6. NEMZETKÖZI PÉLDA

Bár Magyarországon Valyo-hoz hasonló szervezetek száma kevés, külföldön több számos mikro beavatkozásokkal foglalkozó csoportosulás található. Az egyik ilyen a spanyol EXYZT.

Az EXYZT 2003-ban még csak 5 építészből álló társaság volt, de mára egy 20 embert egyesítő multidiszciplináris kreatív platformmá nőtte ki magát. Munkásságuk gyakorlata és az építészetről való elképzelésük merész és újszerű. Építészetük egy olyan szabad kísérletezés, ami a kollektív gondolkodásra és a közös megvalósításra épül. Minden egyes beavatkozásuk üres területek életre keltésére hivatott, a lakóközösség különböző csoportjainak bevonásával, amely által a különböző kultúrák vegyülnek, az emberi sorsok keverednek és a történetek összekapcsolódnak.

2011-ben Varsóban megvalósult UFO /Unexpected Fountain Occupation/ elnevezésű köztéri akciójukkal egy közlekedési útvonalak által határolt kör alakú, zárványként viselkedő, kihasználatlan köztér újraélesztésére vállalkoztak, aminek a közepén egykor egy szökőkút működött. Egyszerű fa elemekkel határolták le a területet, egy kis kávézót és zárt kiszolgáló építményt hoztak létre középen, a közteret pedig változatos funkciókkal töltötték meg, mint például medence, napozó padok, extrém sportpálya, táncpálya, színpad. Az UFO két hónapig működött, ez alatt az idő alatt rengeteg ember látogatott a területre, a lengyel városlakók spontán módon egy bolhapiacot is szerveztek. Az akció hatására az eddig figyelmen kívül álló tér egy élettel teli köztérre alakult és újra beépült a varsóiak köztudatába.

2012-ben egy Lisszabon melletti halászfaluban ideiglenes eszközökkel és közösségi építészet gyakorlatával egy kulturális központot hoztak létre, Casa do Vapor néven. A projekt magába foglalta egy közösségi ház, egy szörfiskola és egy művésztelep megvalósítását. A Casa do Vapor a tengerparton kiegészült köztéri bútortokkal, gördeszka pályával, bicikli műhellyel és

ábra 26.

ábra 27.

bolttal, valamint kültéri események rendezésére alkalmas színpaddal. Mindehhez kapcsolódik egy helyi ételeket árusító bár.

Az EXYZT tevékenysége igazolja, hogy az ilyen jellegű beavatkozások pozitív hatással vannak a városi terekre és annak lakóira.

7. ÖSSZEGZÉS

Dolgozatunk során a Duna és Budapest kapcsolatát vizsgáltuk, illetve ismertettük a köztes használat logikáját. Ezek alapján megállapítottuk, hogy a jelenleg alulhasznosított és elhagyott Duna-parti területek helyzetbe hozására megfelelő módszer lehet az ideiglenes hasznosítás. A kutatásunk során felmértük a különböző karakterű partszakaszok fizikai és környezeti tulajdonságait, illetve azok használóit, és ráközelítve egy területre még jobban kirajzolódottak azok a környezeti adottságok, tevékenységek, és közösségek, amelyek bázisai és kiindulópontjai lehetnek a köztes hasznosításnak.

Ha a Duna teljes budapesti szakaszán feltérképezzük a jelenlévő és hiányzó funkciókat, az egyéni felhasználókat, a lokális közösségeket, vagy éppen azok hiányát, akkor közelebb kerülünk ahhoz, hogy milyen beavatkozások szükségesek. Ha ezeket a beavatkozásokat kísérletszerűen az ideiglenes hasznosítás eszközszerével és a participatív tervezés módszertanával megvalósítjuk, majd folyamatában vizsgáljuk, akkor kiderül mely víziók képesek fenntartható és működőképes Duna-partokat létrehozni, amelyek vonzzák a városlakókat.

Véleményünk szerint az új energiák mozgósításával a folyóparton növelni tudjuk az eddig kietlen partok vonzerejét, ismertségét, és látogatottságát.

FORRÁSOK

- The Importance of Temporary Use of the Danube Riverside / Alföldi György DLA, Kronavetter Péter és Kukucska Gergely / 2014
- Duna-party / Duna-parti kilátások Budapesten / Benkő Melinda PHD / 2009
<http://epiteszforum.hu/duna-party-duna-parti-kilatasok-budapesten>
- Ideiglenes térhasználat / Közösségi kertek Budapesten / Kovács Fruzsina / TDK dolgozat / 2014
- Építészeti akciók / Ideiglenes eszközök hosszú távon / Kukucska Gergely / DLA dolgozat / 2014
- Élhető városok / Jehn Gehl / Terc kiadó / 2014
- Urban Pioneers / Temporary Use and Urban Development in Berlin / Klaus Overmeyer / 2008
- Adaptív város / Üres ingatlanok problémái és lehetőségei / Budapest Fővárosi Önkormányzata és Kortárs Építészeti Központ /KÉK/ / 2013-2014
- 2011. évi népszámlás / 3. Területi adatok / 3.1. Budapest / Központi Statisztikai Hivatal / 2013
- RAK-PART / Tervpályázat a Duna-partok megújítására / www.duna.budapest.hu
- 44 230 mm / Ennyire távolodtunk el a Dunától / 2015 / [www. vs. hu](http://www.vs.hu)
<http://vs.hu/mega/duna-rakpart-budapest-tortenet-multimedia/>
- Old maps of Budapest / [www. mapire. hu](http://www.mapire.hu)
<http://mapire.eu/en/map/collection/budapest/>

- Görzenál hivatalos honlapja
www.gorzenal.hu
- Görzenél hivatalos facebook oldalal
<https://www.facebook.com/Görzenál-Görkorcsolya-és-Szabadidőpark-108870889147787/>
- EXYZT hivatalos honlapja
www.exyzt.org
- EXYZT / UFO projekt facebook oldala
https://www.facebook.com/UFO.WARSZAWA?__mref=message_bubble
- Valyo hivatalos oldala
www.valyo.hu
- Játszótér-Játszóház program / [www. maltai. hu](http://www.maltai.hu)
<http://www.maltai.hu/?action=intezmeny&intezmenyid=19>
- <http://www.spatialagency.net/database/participation.1970s>

KÉPEK JEGYZÉK

- ábra 1. Duna-part a használata régen / www.fortepan.hu
ábra 2. árvíz / www.fortepan.hu
ábra 3. korzó / www.fortepan.hu
ábra 4. fauszodák / www.fortepan.hu
ábra 5. jelenlegi helyzet / saját fotó
ábra 6. Marina-part / saját fotó
ábra 7. Valyo busz / www.valyo.hu
ábra 8. Valyo busz / www.valyo.hu
ábra 9. épített és egyéb térfalak / Budapesti Duna partok karaktervizsgálata / 2014 / Építész Stúdió Kft.
ábra 10. part / védmű típusok / Budapesti Duna partok karaktervizsgálata / 2014 / Építész Stúdió Kft.
ábra 11. vízben megjelenő elemek / Budapesti Duna partok karaktervizsgálata / 2014 / Építész Stúdió Kft.
ábra 12. zöld térfalak/zöld felületek/Budapesti Duna partok karaktervizsgálata /2014/Építész Stúdió Kft.
ábra 13. karaktervizsgálat / saját táblázat
ábra 14. földmű / saját fotó
ábra 15. rézsús / saját fotó
ábra 16. lépcsős / saját fotó
ábra 17. függőleges / saját fotó
ábra 18. helyszínrajz / [googleearth](https://www.googleearth.com)
ábra 19. Slachta Margit rakpart / saját fotó
ábra 20. park / saját fotó
ábra 21. Görzenál / www.facebook.com
ábra 22. lakótelep / saját fotó
ábra 23. interjúzás / saját fotó
ábra 24. Málta játszótér / saját fotó
ábra 25. felüljáró / saját fotó
ábra 26. UFO / www.facebook.com
ábra 27. Casa do Vapor / www.exyzt.org